

BOKLÖRDAG REPORTAGE

Det legendariska antikvariatet Rönnells på Birger Jarlsgatan i Stockholm fyller 80 år. Hur ska det överleva i ett kommersiellt och glittrigt centrum? Boklördags Pontus Dahlman möter bokmalarna som satsar på det aparta och vill vara en levande institution.

Boknördens himmelrike

DET ÄRTISDAG senhösten 2010 och löven virvlar som bladguld runt de Iphone-uppkopplade människorna som skyn-dar fram i neonljuset på Birger Jarlsgatan på Östermalm.

En bag vitt och en låda rött smusslas genom porten till hus nummer 32 och snart släpps varelserna som huttrat i regnet in. In bland bokhyllorna och borden som fylts med titlar som ska väcka deras begär. Kassadisen där putsade vinglas radats upp. Värmen där en mikrofon och en strålkastare snart ska knäppas på.

Rönnells är ett av Sveriges till ytan sett största, och på senare tid mest ut-åtriktat offensiva antikvariat. I år fyller det åttio och man kan undra vart den pampiga bokinstitutionen med de gigantiska skyltfönstren är på väg.

"Releasekvällar" som den här, där Dramatens skådespelaren Marie Göranzon ska läsa högt ur en nyutkommen bok, är bara en av aktiviteterna de dragit i gång de senaste åren. De försöker kort sagt göra något annat och något mer av det som annars brukar betraktas som ett dammigt sysslande med begagnade böcker. Och på samma gång gå emot en rådande domedagstrend.

– Tidigare kunde ett antikvariat se likadant ut i sjuttio år och skötas av en person som satt med sitt suddigum och sin pennstump bakom örat ... Men jag tror inte att det funkar i längden, säger Anders Nilsson, som är en av butikens anställda, medan bottenplanet långsamt fylls med folk.

– Vi tror verkligen att det här är vägen vi måste gå för att motivera flera hundra kvadrat på en av de bästa adresserna.

ANTIKVARIATET SÄLJER ungefär tjugo tusen titlar per år inom de mest skilda områden, och butikens sträcker sig över flera plan med en dramatisk "gallerivåning" allra högst upp. Men bredden och läget har ett pris i denna bransch. För medan försäljningen på internet gjort att en del mindre handlare fått ett upp-

sving, har antikvariaten med stora butiker i centrala lägen fått problem när över disk-försäljningen minskar och hyrorna går upp.

– Vi skulle behöva sälja fler och dyrare böcker för att kunna plocka ut anständigare löner och känna en större trygghet, säger Pontus Soldén, som är en av delägarna.

– Men samtidigt är verksamheten ganska stabil, stabil på en låg nivå, brukar säga.

ANTIKVARIATEN SOM ÄR KVAR på de vackra adresserna i dag har tillsäpats två vägar att gå: tjura och hålla tummarna. Eller parta loss så att pärmarna yr. Som åttioåringen Rönnells. I nästa vecka ska de hålla maratonöppet under åttio timmar och lovar kunderna åttio happe-nings under samma tid.

Men nu är det dags för Marie Göranzon att läsa högt.

– Märker du något, säger hon nästan viskande innan hon försvinner till antikvariats scen. Folk som kommer in här talar ganska tyst ... Det skrivna ordet är inget hastverk ... Det är kulturministerns sak att vi har kvar våra antikvariat!

Göranzon rättar till sina brillor och sätter i gång. Läser ett ganska långt parti ur Helena Granströms nya bok "Det barnliga manifestet". En sorts filosofisk betraktelse om "en värld som är lekens, känslighetens och motstridighetens värld". Ett bokbord har dragits fram på strategisk plats. Applåder och tack!

Kvällens extragäst – författaren Magnus Florin – är försenad så jag går ut på Birger Jarlsgatan där regnet öser ner. Tänker på hipsterungdomarna i Slaskepsar, och de andra book loverserna som tagit sig till antikariatet i kväll. På kvinnan som plötsligt dök upp i publiken: hon som såg ut som om hon flytt in bland hyllorna för att söka skydd.

– DEN SKA INTE ligga där!

Det är onsdag strax efter lunch och nere i "intagningsrummet" i det första

avkällarrummen som hör till Rönnells, har en roman av Mare Kandre slunkit ned i en kasse märkt MAK, som betyder makulatur.

Delägaren Pekka Särkiniemi plockar upp den och konstaterar att den är signerad av författaren själv, vilket gör den till ett ätråvart objekt av en författare som redan försvinner från hyllan direkt.

Det gäller inte alla namn i kartongerna som glider ner med den speciella "bokhissen" från parkeringen utanför.

– Det händer att vi rycker ut med firmabilen till lägenheter som ska vara tömda på alla böcker inom en timme, berättar han.

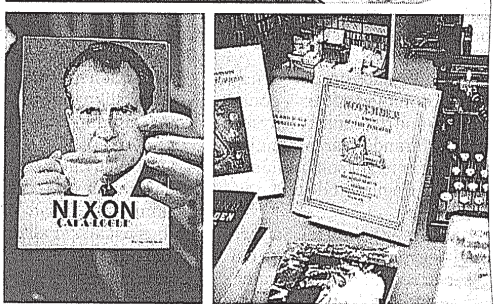
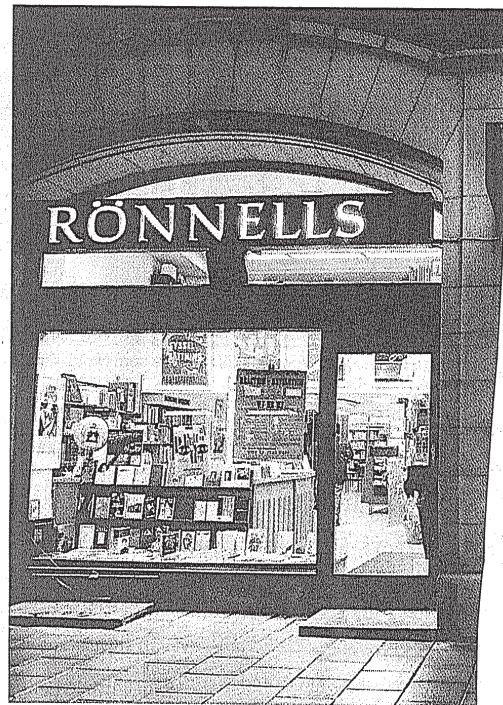
NÄSTAN ETT HELT rum är fyllt med "dubb-letter", och det är först nu jag fattar att ett antikvariat av den här typen också är ett slags skyddsrum för bokstäver i tryck.

För medan den vanliga bokhandeln för länge sedan slutat spara titlar äldre än några år och landets bibliotek malar ner sina Olle Hedbergare för att få plats med sin multimediearsenal, kan inte bara ett utan flera exemplar av en för tillfället bortglömd bok få en frist på ett antikvariat.

– Mycket av det som den vanliga bokhandeln tycker är jobbigt tycker antikvariaten är kul, säger Särkiniemi.

Källaren tycks bara fortsätta och fortsätta med meter efter meter av bokrygggar. Det sägs att folk "försvann i kulvertarna för att dyka upp nästa dag" när antikariatet låg lite längre ner på gatan och grundaren Gösta Rönnell fortfarande levde. Han som hade tre syskon varav två var döda innan de var trettio, och som under återuppbyggnaden av det krigshärjade Europa kunde tjäna stort när länder som Tyskland behövde titlar till sina uttraderade bibliotek.

När verksamheten var som störst drev han flera bokbutiker i Stockholm, varav ett omtalat antikvariat, berättar delägaren Pontus Soldén, i den deka-



Skyddsrum för bokstäver. Medan den vanliga bokhandeln stån-



Anders Nilsson på Rönnells.

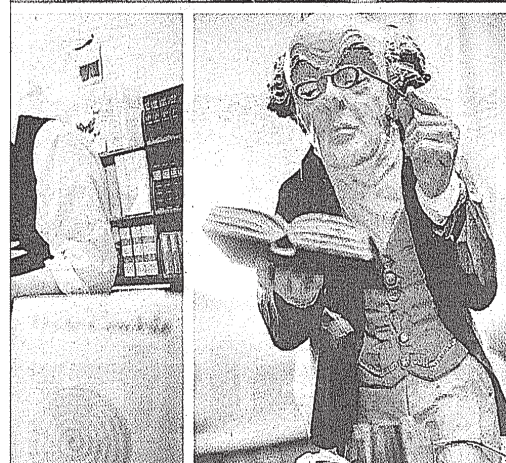
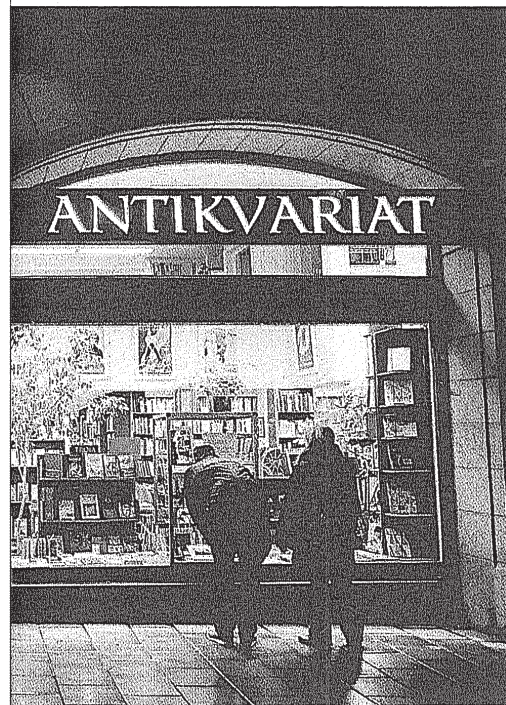
denta Birger Jarlspassagen några stenkast bort, "med vilda västern och erotiska som specialitet".

VI STANNAR TILL i källarlagret där hyllorna fylls med antikvariats "andra" verksamhet. Bokförlaget som de startade redan 2001. Och som nu tycks gå in i en allt intensivare fas. De ger också ut musik under egen etikett.

Förresten kränger de också t-tröjor som den med den döde svenske kultkonstnären Elis Erikssons utrop "Håll tjeften!" tryckt över bröstet.

Vad håller bokmalarna på Birger Jarlsgatan egentligen på med?

– Känner du till Skördemännen? Det var en finsk konstnärsgroup som var gång på 1970-talet med performance vi kommer att göra ett evenemang om dem i vår, säger Särkiniemi.



ter ut sina titlar får en för tillfället bortglömd bok en frist på ett antikvariat.

Men jag förstår inte, säger jag. Om ni vill nå en "ny publik" varför boka ni då inte in en chic lit-författare och delar ut goody bags, i stället för att anordna aftnar om finskt avantgarde eller kvällar som den i går?

– Det gör ju alla andra redan! Vi rör oss i en annan riktning, mot det udda och förbisedda. Och vi märker ett intresse från en ny, yngre publik som söker det som inte har en kommersiell kraft.

– Mitt i den avskalade kommersiella miljön kring Stureplan blir det här en brokig plats där man inte riktigt vet vad som väntar en, säger Särkiniemi.

– Efter alla år av kris där vi precis gått runt känns det som om något långsamt blomstrar nu. Att vi håller på att bli en sorts ... kulturinstitution.

Den anställda Anders Nilsson, som

avbröt sina universitetsstudier i konst och filosofi för att komma nära "doften, känslan och mängden av böcker" på ett ställe som det här, säger i sin tur att den litterära offentligheten i Stockholm "vuxit sig riktigt stark på senare tid".

Och menar att den ihållande trenden med skrivarskolor och med småförlagens litterära indieverksamhet är positiv för försäljningen "av smal litteratur", och återväxten av kunder som kan tänkas köpa den.

– Vi måste bli ... legendariska, säger Pekka Särkiniemi plötsligt, och med ens är det som om något faller på plats.

– Precis som bokhandeln Shakespeare & Company i Paris ... Och det här med att ge ut böcker är faktiskt också en antikvariattadition, fortsätter han. Joyces "Ulysses" gavs ju ut av ett antikvariat, och antikariatet City Lights i

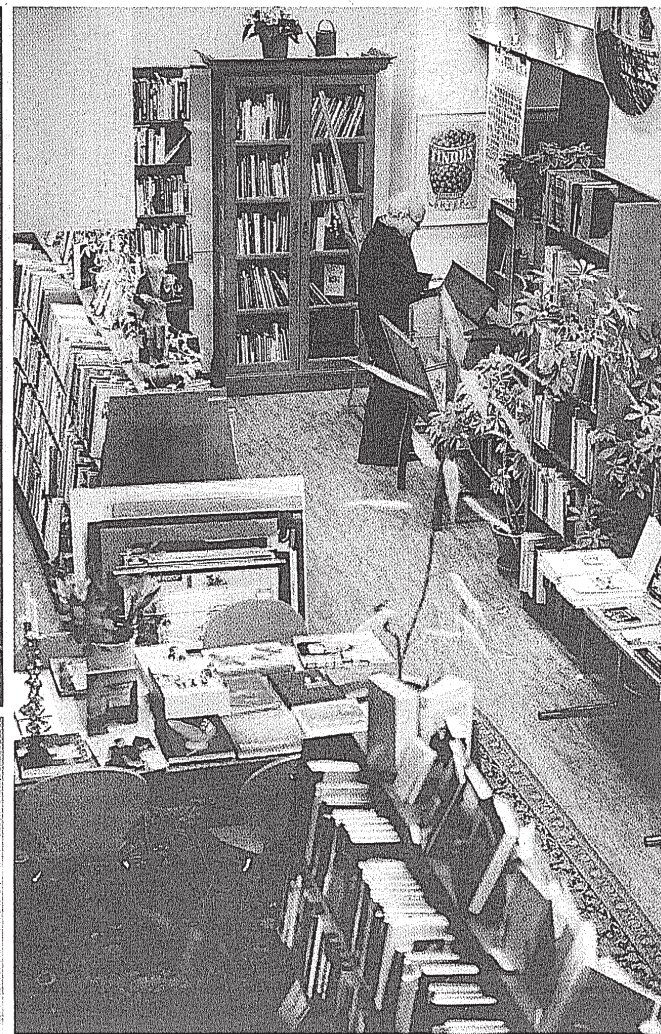


FOTO: NICKLAS THEGERSTRÖM

”

Mycket av det som den vanliga bokhandeln tycker är jobbigt tycker antikariatet är kul.

San Francisco, som var först med att ge ut beatpoeterna, de är k-märkta i dag.

– Kulturministern har aldrig varit här, vad jag vet, men vi har bjudit in henne till kvällen när den irländske poeten Paul Muldoon kommer hit, säger han till sist.

FRÅN ANDRA SIDAN gatan, på vägen hem, ser jag att Rönnells nästan ligger vägg i vägg med den superlyxiga kökstillverkaren Poggenpohl, där en familj just nu går omkring och stryker med sina fingrar över de utställda varorna.

Tänker att Stockholm har blivit en stad där ytan till sist har slipats så gnistrande hård att den kanske är på väg att spricka upp, för att släppa fram något annat, som hotar att gå förlorat.

PONTUS DAHLMAN
litteratur@dn.se

Rönnells firar 80-årsparty

Rönnells Antikvariat, grundat av Gösta Rönnell (1905–1980), ligger på Birger Jarlsgatan 32 i Stockholm. Med start den 30 november firar det åttio år genom



Paul Muldoon

att hålla öppet åttio timmar och köra "80 evenemang". Bland dem som uppträder finns den irländske poeten Paul Muldoon, musikern Anna Järvinen, konceptkonstnären Nadine Byrne, författarna Göran Greider, Anna Hallberg, Pär Thörn och Malte Persson. På egna förlaget finns namn som norrmanen Jan Erik Vold och svensken Åke Hodell. Ger också ut musik under etiketten "Håll tjeften!", ett citat av konstnären Elis Eriksson, också han utgiven med material på Rönnells.

Antikariatet ordnar releasepartyn och boksammankomster i samarbete med bland andra Svenska Akademien, Samfundet De nio, tidskriften Lyrikvännen och förlag som Modernista och Ersatz.

Heta svenska titlar i hyllorna

Anders Nilsson köper in svensk skönlitteratur på Rönnells. Här sällar han fram några heta 1900-talstitlar ur hyllorna, och några han skulle kasta sig över direkt.



Ann Jäderlunds

"Snart går jag i sommaren ut". Urkund för mängder av Jäderlundslärlingar. – Värdefullast är förstås debuten "Vimpelstaden", men den ser man nästan aldrig. Mycket av hennes utgivning är redan att betrakta som svåråtgångade samlarobjekt. Pris 300 kronor.



Lars Norén

"Inledning nr: 2 till SCHIZZ" från 1965. Diktsamling på visuellt hoppyttat sextio-talsvis. – Intresset för hans diktsamlingar står sig och har fått extra skjuts genom t ex tidskriften OEI. 750 kronor kostar vårt exemplar.



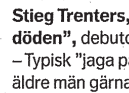
Mare Kandre

"Det brinnande trädet", roman från 1987. Av författaren som dog 43 år gammal 2005. – Mycket viktigt årtiontsförfattare. Det här exemplaret är dessutom signerat och dedicerat. Omslaget gulnat av cigarett-rök från säljaren, som är en känd svensk författare. Pris ungefär 600 kronor.



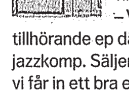
Claes Hylingers

"Färdaminnen". Hans andra bok, i originalutgåva från 1973. – Reseskildring från Norge, skriven på den Hylingerprosa som många vill läsa. 800 för vårt exemplar.



Stieg Trenters

"Ingen kan hejda döden", debutdeckaren från 1943. – Typisk "jaga på antikvariat"-bok som äldre män gärna frågar efter. Åtminstone 2000 kronor om ett bra exemplar dyker upp. Många författare slutar folk plötsligt samla på, men inte Trenter.



Sonja Åkesson

"Jag bor i Sverige", diktsamling från 1966 med vinylskiva. – Världigt cool med sin tillhörande ep där hon pratsjunger till jazzkomp. Säljer den för sådär 600 när vi får in ett bra exemplar.